

α. Διονύσιος Γερ. Σαντζουρίδης

577

184037
(B110031)

ΘΩΝ Σ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ.

1833 — 1899.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ:

Τύπος α Π ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

ΤΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1900.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΕΙΣ

ΟΘΩΝΑ Σ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΝ

ἀρχαῖον καθηγητὴν τῶν πανεπιστημίων Κερκύρας καὶ Ἀθηνῶν

ἐκφωνηθεὶς

ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Παντοκράτορος ἐν Ληξουρίῳ

τῇ 19 Νοεμβρίου 1899

ὑπὸ

ΗΛΙΑ Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗ.

Τετρωμένος τὴν καρδίαν, ἢν ἀπὸ πολλοῦ συνέδεσε μετὰ τῆς σῆς ἀγνὸν φιλίας συναίσθημα, καὶ ἐπόμενος πόθῳ κοινῷ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, ἵνα ἐκδηλωθῇ καὶ δι' ἐπικηδείου λόγου, ἡ δικαία θλίψις καὶ ὁ κοινὸς πρὸς σὲ σεβασμὸς, ἀναλαμβάνω τὸ τιμητικὸν δι' ἐμὲ ὅσον καὶ συγκινητικὸν σῦναμα χρέος τοῦτο, περισπούδαστε ἄνερ Ὁθων Πυλαρινέ, καὶ ἀντὶ στεφάνων καὶ ἄλλων προσομοίων ματαιοδοξίας ἐκδηλώσεων, σοὶ προσφωνῶ ὀλίγας λέξεις, προσπαθῶν καὶ ποθῶν νὰ ὦσιν αὐταὶ ἀνάλογοι τῆς σεμνῆς καὶ σοβαρᾶς σου δράσεως καὶ πολιτείας.

Ἔθος ἐκράτησεν ἀπὸ τῆς εὐκλεοῦς ἑλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, νὰ παραδίδωνται τοῖς τάφοις οἱ διαπρεπεῖς πολῖται, ἀφοῦ καὶ χάριν τῆς μνήμης τούτων, καὶ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ ἐν τῶν ἄλλων καὶ ἔγερσιν ἀμίλλης παρὰ τοῖς ὑπολειπομένοις καὶ δὴ τῇ νεωτέρᾳ γενεᾷ ἐπὶ ἐλπίσι χρεαῖς,
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λεχθῶσιν οἱ ἀρμόζοντες ἐγκωμιαστικοὶ λόγοι καὶ διηθῆ δὲ πρέπων τοῦ βίου χαρακτηρῆ. Καὶ τυγχάνει μὲν ἀληθὲς ὅτι τοῦ σεμνοῦ τούτου καθήκοντος καὶ τοῦ εὐγενεοῦ σκοποῦ, ἐγένετο ἀπὸ τινος τοιαύτη κατάχρησις, τσαύτη ἀνεπτύχθη ἐπιπολαία καὶ κενόδοξος ἢ περὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ πνεύματος τροπὴ, καὶ τότεν εὐκόλως ἢ ἐπιτάφιος ῥητορικὴ ἐξαίρει πολλάκις, ὡς μὴ ὤφειλε, καὶ τοὺς ἥκιστα δυναμένους ν' ἀξιῶσι μετατάφιον ἀγλαὴν μνήμην, ὥστε ἤρξατο εὐλόγως ἐγειρομένη παρὰ τοῖς ἔχουσι τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἀποστροφή πρὸς τὸ ἔθιμον, παραγγέλουσι νὰ κηδευθῶσιν, ὡς οἶόν τε ἀπλῶς καὶ ἀνεπιδείκτως. Καὶ ἀληθῶς, ποῖον πραγματικώτερον ἐγκώμιον, τίς ζωηριτέρα ἄλγους καὶ σεβασμοῦ ἐκδήλωσις, ὁποῖος εὐανθέστερος καὶ μυροβολώτερος στέφανος, ἢ αἱ αὐτόκαλοι ἀρεταί, καὶ ἐκδουλεύσεις τῶν ἀποικομένων; ἢ σιγῶσα θλίψις, ἢ ἐν ταῖς τῶν πολιτῶν συνειδήσεσιν ἤρεμος δικαιοκρισία καὶ ἢ εἰς τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἱστορίαν πεποιθήσις, ὅτι αὐταὶ διὰ τοὺς ἐναρέτους καὶ κινωφελῶς βιώσαντας καὶ τοὺς μετὰ φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνήσεως ἐργασαμένους ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, τῆς κοινωνίας, τῆς ἐπιστήμης, θὰ ἐξενέγκωσιν τὴν ἀδέκαστον γνώμην των; Ἄλλ' ἢ κατάχρησις, δὲν πρέπει νὰ παρασύρῃ εἰς τὸ θολὸν ρεῦμά της πάντα, καὶ ἀδικήσῃ τοὺς ἀξίους ἐκτιμήσεως καὶ μισήσεως πολίτας, καὶ μάλιστα ὅταν οὗτοι λάτρεις καὶ ἐργάται ὄντες εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν ἰδεωδῶν, φέρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸν χαρακτηρῆ γενεᾶς ὀλοκλήρου, ἄλλα σκεπτομένης, ἄλλως δρώσης καὶ ὁσημέραι δυστυχῶς ἐκλειπούσης ἐν τῇ ποταπῇ ὑλόφρονι καὶ συμφεροντορικῇ ἐπορχῇ ἣν διανύομεν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἄγομαι τὴν σήμερον, νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ προκειμένου νεκροῦ, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ μετριοφροσύνῃ του δὲν ἐπεδίωκεν ἐπαίνων ἀμητοῦς, οὐδὲ ἐφιλοδοξεῖ φήμην. Τῆς τόσον καλλιτέκνου γενετεῖρας ἡμῶν βλαστῶς, ὁ Ἰωάννης

Πυλαρινός, υἱὸς δευτερότοκος τοῦ ἐκ τῶν πρώτων ἐπτανησίων ῥιζοσπατῶν, πολιτευτῶν καὶ ἔθνομαρτύρων ἰατροφιλοσόφου Σταματέλου, καὶ τῆς διαπρεποῦς ἐκ τε καταγωγῆς καὶ ἐξ ἀδρά; μορφώσεως παρισινή; Καρολίνας Lambert, ἐγεννήθη ἐν Ἀηζούριῳ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1833. Ὁ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀπαντῶν ἐν τῇ νήτῳ οἶκος τῶν Πυλαρινῶν, πολλάκις παρέσχε τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας καὶ οὐκ ὀλίγους ἀριθμεῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας τοὺς διακριθέντας — οἷσι δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐναρετώτατος ἐπίσκοπος *Ἱερεμίας*, ὁ λόγιος τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνομουσείου καὶ φιλόπατρις *Ζάσιμος*, ὁ περιώνυμος ἰατροφιλόσοφος, φιλόλογος, γεωγράφος, περιηγητῆς, διπλωμάτης καὶ συγγραφεὺς *Ἰάκωβος*, γνωστὸς ἐν τῇ νεωτέρῃ τῆς ἱατρικῆς ἱστορίᾳ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ διάδοσιν τοῦ ἀπὸ τῆς φλυκταινῶν τῶν εὐφλογιόντων ἐγκεντρισμοῦ, ὁ ἰκανὸς εἰκονογράφος *Ματθαῖος*, ὁ λόγιος κληρικὸς *Νικόλαος*, ὁ φιλελεύθερος τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἰστορίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητῆς *Φραγκῖσκος*, ὁ ἐκ τῶν τρώφιμων τοῦ ἀξιμνήστου Γουλφόρδ καὶ τούτου ἰδιαίτεος ἰατρὸς καὶ θερμὸς φίλος διατελέσας *Χαραλάμης*, ὁ περὶ οὗ πρὸ μικροῦ εἴπομεν *Σταματέλις* καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς ἐν τῇ τῆς Κερκύρας Ἀκαδημίᾳ καὶ ἄλλοι. Τούτοις προσθετέον καὶ τὸν προκειμένον *Ἰωάννην*, ὃν μετὰ τόσης πανδήμου λύπης κηδεύομεν σήμερον. Διδαχθεὶς οὗτος ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν εὐμέθοδον καὶ εὐσυνείδητον διδασκαλίαν τῶν πρώτων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διδασκάντων ἐν τῷ Λυκείῳ καὶ τῇ Πετριτσείῳ σχολῇ καθηγητῶν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ἐν Κερκύρᾳ κατοπιν, ὑπὸ τὴν ἐνδελειχῆ μέριμναν φιλομούσων καὶ φιλοστόργων τοκέων, διεκρίνετο ἀπὸ νεότητος ἀπαλῆς διὰ τὴν ἐκτετατὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ζωηρότητα, καὶ δι' ὅλου του τοῦ βίου ἐδείχθη, εἰς

κτῆσιν γνώσεων παντοδαπῶν καὶ ἐκμάθησιν γλωσσῶν. Ὑπὸ πολιτικῆς συνθήκας καὶ γεγονότα τῶν τότε ἐν Ἑπτανήσῳ ἐτῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἤσκουν ἐπὶ τῶν εὐγενῶν πνευμάτων αἱ ἐν Ἑσπερίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι περιστάσεις, ἦτο ἐπόμενον ὅτι ὁ αἰσθηματίας, φιλοπρόδος καὶ φιλογράμματος νέος, θὰ διέτρεχεν εὐρύτερον στάδιον εἰς μελέτας, εἰς ἰδέας, εἰς πόθους. Τότε ἐπεδόθη μετ' ἐξαιρετικῆς ἔρωτος εἰς τὴν μελέτην τῆς γαλλικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας, αἱ δὲ ἱεραὶ παραδόσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἦν ἡτο λάτρις, καὶ αἱ οὐχὶ μεμακρυσμένου χρόνου ἀναμνήσεις καὶ δάφναι τῶν νεωτέρων ἐθνικῶν ἀγῶνων, ἐν συνδυασμῶι πρὸς τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἐθέρμανον ἔτι πλέον παρ' αὐτῶν τὴν πρὸς τὴν πρόδοον ἀγάπην, τὸ πατριωτικὸν συναίσθημα, τὴν αὐταπάρησιν καὶ ἐνέπνευσαν αὐτῶ ἀγῶν ἡμοκρατικὸν αἶσθημα. Ἐνθους τότε κατετάχθη εἰς τὴν δμάδα τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ φιλελευθέρων νέων, χειριζόμενος τὸν κάλαμον καὶ τὴν γλῶσσαν ὑπὲρ τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ ἀγῶνος, καὶ μετ' ἄλλων τότε Κεφαλλήνων δραμῶν εἰς τὰ πεδία τῆς Ἡπειροθεσσαλίας τὸ 1854, ἐπόμενος καὶ εἰς τὴν πορείαν ἣν ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐχάραξεν διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ γεραροῦ αὐτοῦ πατρός. Ὁ ἀείμνηστος Ὁθων ἦτο καὶ λίαν φιλόμουσος. Ἡ εἰς τὴν μουσικὴν ἔμφυτος κλίσις του, κατέστησεν αὐτὸν καὶ τῆς ὥραιας τέχνης ἐγκρατῆ, κατ' ἀρχὰς μὲν μαθητεύσαντα ὑπὸ τὸν κλεινὸν Μάντζαρρον, εἶτα δὲ ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίσις, ἐγκύψαντα κυρίως εἰς τὸ σύστημα τῆς νεωτέρως ἐλαφροῦς μουσικῆς. Ὁ φιλόμουσος ἀνὴρ καθ' ἃ πολλὰκις ἔλεγεν ἦν, ὅσον ἠγάπα τὴν τέχνην, ὥστε καὶ ἐν ἀναπαύσει ἀπὸ σοβαρῶν μελετῶν καὶ ἀσχολιῶν, καὶ ἐν ὥραις ταλαιπωριῶν τοῦ βίου καὶ ἐν μέσῳ πολλὰκις στερήσεων καὶ πικριῶν, ἄσφατον ἠσθάνετο παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν ἔδων ἢ πληττῶν τὸ κλειδο-

κύβελον ἢ τὴν κιθάραν. Κεκτημένος καὶ φαντασίαν ἱκανὴν, συνέθεσε καὶ ἱκανὰ ἄξματα καὶ χοροὺς, ἅτινα μετριοφρόνως διέδιδεν ἀνωνύμως, ὡς ἔπραττε καὶ διὰ τὰς πολλὰς κατὰ τὰ ἔτη τῆς νεότητος αὐτοῦ γραφείας λυρικῆς καὶ σατυρικῆς ποιήσεις, ὧν τὰς μέχρι πρό τινων σωζομένας, παρέδωκέ ποτε εἰς τὸ πῦρ! Τὸ μουσικὸν τοῦ ἔργον « Ἡ κόρη τοῦ ἱατροῦ », κωμικὸν τρίπρακτον μελοδραμάτιον ἐπὶ ἰδικῶν του στίχων, κατὰ τὸ γαλλικὸν σύστημα τῆς operette, ὑπὸ ψευδώνυμον Lambert, καὶ ὑπερ' ἐκ φιλικῆς διαθέσεως, ἐδωρήσατό μοι ὡς ἐνθύμιον, εἶνε τὸ μόνον σωθὲν μουσικὸν καὶ στιχουργικὸν τοῦ ἔργον, κατὰ τὴν γνώμην τεχνοκритῶν τεχνικώτατα μεμελοποιημένον καὶ μέλλον νὰ παραγάγῃ ἀνατιβαζόμενον ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς τὴν πρέπουσαν ἐντύπωσιν. Τῆς καὶ περὶ τὴν ποίησιν ἀγάπης τοῦ ἀνδρὸς δείγματα ἔχομεν καὶ μεταφράσεις ἔργων τινῶν τοῦ Γαλλικοῦ καὶ Ἰταλικοῦ θεάτρου, καὶ τὴν διὰ μεταγωγότησεως « Τῆς ἀλώσεως τῆς Κερύνθου » τοῦ Βύρωνος ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς μετὰ σημειώσεων, ἀνάληψιν τῆς δημοσιεύσεως πολλῶν ἔργων τοῦ διασήμου ποιητοῦ, ἣν ἀνέστειλε διάστασις πρὸς τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἔκδοσιν. Ἐγγραφεὶς φοιτητῆς ἐν Ἀθήναις, ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης, προθύμως χρηργήσαντος τὰ μέσα τοῦ εὐπόρου θεοῦ του Γρηγορίου, καὶ τυχὼν ἔτει 1853 τοῦ διπλώματος τῆς νομικῆς μετὰ τοῦ σπανίου βαθμοῦ ἄριστα, καὶ ἀφοῦ διανύων τὰ φοιτητικὰ ἔτη, ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως εἰς βιβλία νομικῆς καὶ οἰκονομολογικῆς μελέτας, ἐπανεκάμψεν εἰς τὴν γενέτειραν πλήρης μορφώσεως βισίμου καὶ ζήλου καινωφελοῦς, ἵνα εἰσφέρειν τὸ τάλαντον τῆς πολυμαθείας καὶ φιλοπατρίας αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπὸ τινος καλλιεργουμένων ἔργων, ἄξματων. Καὶ δὴ θανόντος, τότε τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κερεῖρα, καθηγητοῦ καὶ περιπόστου νομοδιδασ-

σκάλου Σαντορίου τοῦ Ἰταλοῦ, ὁ Πυλαρινὸς ἐν διαγωνισμῷ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἔδρας ἀποδυθεὶς καὶ ἐπιτυχῶν τῶν πρωτεῶν διωρίσθη, εἰ καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐτέλει ὑπὸ τὴν δυσμενίαν τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν τοῦ πατρὸς του ῥίζοσπαστικὴν δρᾶσιν, καθηγητῆς διδάζας μετ' ἀφοσιώσεως καὶ εὐμεθίδως ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1863, τὰς *Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον* καὶ κατόπιν τὴν *Κοινωνικὴν οἰκονομίαν*, τὸν μακρὸν δ' ἐναρκτήριον λόγον εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον κλάδον ἐδημοσίευσεν ἐν Κερκύρα ἔτει 1860, μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας, ἐπιστημονικῆς παρηρησίας ὄσης γλαφυρότητος ὕφους, διαγράψας ἐν αὐτῷ τὰ τοῦ συστήματος ὕπερ ἠκολούθει κατὰ τὰς νεωτέρας τότε θεωρίας τῶν φιλοσόφων καὶ κοινωνιολόγων. Τοῦ ἐν Κερκύρα πανεπιστημίου μετὰ τὴν Ἐνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, ὡς μὴ ὄφελε, καταργηθέντος, ὁ Πυλαρινὸς ἀνέλαθεν ὡς ἔκτακτος καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἔτει 1865, τὴν διδασκαλίαν τῆς *Πολιτικῆς οἰκονομίας* καὶ τοῦ *Ῥωμαϊκοῦ δικαίου* μέχρι τοῦ 1867 ὅτε παρητήθη. Ἐκτοτε μετὰ τὰς ἐν Ῥωσσίᾳ, Ἀνατολῇ καὶ Ἑσπερίᾳ περιηγήσεις καὶ διατριβάς, ὅπου ἠύρουνεν ἔτι μᾶλλον τὰς οἰκονομολογικὰς καὶ νομικὰς αὐτοῦ γνώσεις, ἐνεκατέστη ὀριστικῶς ἐν Ἀθήναις, ἐπιδοθεὶς εἰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας πολυεταῖς ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν τοῦ θένους γεγονότων. Τότε ἐδημοσιογράφησε πολλάκις, δεξιότατος τῆς γαλλικῆς γλώσσης, χειριστὴς τυγχάνων, εἰς γαλλικὰ φύλλα, ἀντεπιστέλλων Ἀθήνηθεν, πρόσδε συνεργάτης καὶ ἀρχισυντάκτης γενόμενος πολλῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, ὡς τοῦ Ἐθνικοῦ Πνεύματος, τῆς Ὠρας, τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων, τῆς Ἐφημερίδος, τῆς Νέας Ἐφημερίδος, καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν περιοδικῶν, ἐκδοῦς ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ἴδιον φύλλον ἑλληνογαλλιστῶν *Χρονογράφον* ἔτει 1876. Καὶ ἐκείνητο βεβαίως ὁ μα-

καρίτης Ὄθων, ἅπαντα τὰ προσόντα δεξιῶν δημοσιογράφου. Ἦν εὐφυής, θαρραλέος, πολυμαθής, πολύγλωσσος, τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης καὶ ἱστορίας μάλ' ἐγκρατής, τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων γνώστης, μὴ ἐστερημένος συνέσεως πατριωτικῆς, πρὸ πάντων δὲ ἀνεξάρτητος καὶ φιλαλήθης· ὡς ὅμως ἀπῆτει τότε καὶ ἔτι δυστυχῶς ἡ μικροπολιτικῆ τοῦ δημοσιογράφου, ὅργανα τυφλὰ τοῦ φασματισμοῦ, φορεῖς ξένων καὶ ἀντιθέτων πολλᾶκις αὐτοῖς ἰδεῶν, καὶ συνεπῶς ἐστερημένους αὐτοβουλίας καὶ ἀνεξαρτησίας, ὁ Πυλαρινὸς δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ ἔμφυτα καὶ ἐπίκτητα αὐτοῦ προσόντα. Στερούμενος μέσων χρηματικῶν καὶ προστασίας, τὰ ὅποια ὁ κομματισμὸς καὶ τὰ συμφέροντα ἀφρόνως προσπορίζουσιν εἰς τοὺς δούλους καλάρους, ἠδυνάτει νὰ ἐργασθῇ ὡς ἐφρόνει καὶ ὡς ἔδει. Δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἐπιτηδείων, τῶν κολάκων καὶ τῶν αἰσχροκερδῶν· τοῦτο μάλιστα ἐχαρακτήριζον ποταπὰ πνεύματα περὶ αὐτοῦ κρίνοντα, ὡς ἔλλειψιν πρακτικότητος πνεύματος, φυγοπονίαν κατηγοροῦντα αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ ἀνὴρ ἐπόθει νὰ ἐργασθῇ, μαραινόμενος αὐτόχρομα ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἰδίας ἀξίας μὴ χρησιμοποιουμένης πρεπόιτως. Εἰς τὰ γραφόμενα αὐτοῦ ἔβλεπέ τις καὶ πείραν καὶ φρόνησιν, ὀρθᾶ, τίμια καὶ ἐθνωφελῆ συμβουλεύοντα, μετὰ πολλῆς, ἐσχίτως μάλιστα, παρὰ τοῖς ὀρθῶς καὶ ἀπατριάστως φρονῶσι καὶ τοῖς ξένοις τῶν ποταπῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν οὐρασιῶν, ἀνεγενώσκοντο μετὰ προσοχῆς ἀξιόλογα προϊόντα τοῦ καλάρου του, ἐκτάκτως δημοσιογραφούντος, κατὰ τὰ πολιτικὰ τῆς ἀνατολῆς συμβάντα καὶ μάλιστα τὰ τοῦ τελευταίου πολέμου. Τοιαῦτα ἦσαν δημοσιευθέντα ἐν ἐγκρίτοις φύλλοις καὶ ἐν ἰδιαιτέρως φυλλαδίοις, τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους *Ὁ Βήκοσθηλὸς καὶ οἱ πελάται*

ἄλλα πολλά. Τὰ προσόντα τοῦ ἀνδρὸς ἀγαυορίζουσα καὶ ἡ ἐπαρχία Πάλης, ἐξελέξατο αὐτὸν βουλευτὴν τὸ 1873. Παλιτευσάμενος συνετῶς καὶ χρηστῶς, ἀκόλουθος δὲ γενόμενος τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀειμνήστου Δεληγεώργη, πάλαις ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τούτου ὑπὲρ τῶν κοινῶν, καὶ σπουδαίων ἐντολῶν ἀνατεθεισῶν τῷ ἀνδρὶ ὑπ' ἐκείνου, καὶ ἐπὶ δυσχερῶν ζητημάτων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς διοικήσεως ζητούμενῶν τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ, καὶ ὑπουργικοῦ χροτοφυλακείου προσνεχθέντος αὐτῷ, ὅπερ ὅμως ἐματαίωσεν διαφωνία πρὸς ἄλλους ἀξιούχους ἐπιτανησίους βουλευτάς. Αἱ κατὰ τὴν βουλευτικὴν ἐκείνην περίοδον ἀγορεύσεις τοῦ Πυλαρινοῦ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, δημοσιευθεῖσαι καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, καθὼς καὶ αἱ ἐπὶ σιδηροδρομικῶν καὶ οἰκονομικῶν τῆς χώρας ἄλλων ζητημάτων, ἐλέγχουσι καὶ εὐσυνείδητον πορείαν, καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν πραγμάτων, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ ἦν κυρίως θεωρητικὸς καὶ ἰδεολόγος, καὶ ὑπεδείκνυον ὅτι θὰ ἠδύνατο οὗτος ἐν τῷ μέλλοντι νὰ διακριθῆ καὶ δράτῃ τελεσφόρως ἐν τοῖς κλάδοις τούτοις, ἀνῆκούθει τὸ ἐν ἐνεργείᾳ πολιτικὸν σχέδιον καὶ ἀπέβαλεν ἔξεις τινὰς καὶ ἰδέας, κωλύουσας τὴν εὐκολὸν ἐπὶ τὰ κοινὰ ἄνοιον καὶ ἐπιτυχίαν. Ἀλλὰ τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ὡς διατρέχουσι τοῦτο οἱ πολλοὶ, δὲν ἦτο θιασώτης ὁ ἀνὴρ. Ἀπογοητευθεὶς ταχέως, δὲν ἐπεδίωξε πλέον πολιτικὰς ἐντολὰς τοιαύτας, ὧν χάριν ἔδει νὰ δημοκοπῆ καὶ συναλλάσσεται παρανόμως πάλαις μετὰ πολιτῶν καὶ ἀρχῶν, ἅτινα ἀπέκρουεν ὁ φύσει σοβηρὸς, ἀξιοπρεπὴς καὶ δύσκαμπτος, ἠκιστα δὲ φιλοκερδὴς καὶ κενόδοξος χαρακτήρ αὐτοῦ. Ὡς βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν, δὲν ἐφάνη, εἰ καὶ εἶχε περὶ βουλευτικῆς ἐντολῆς γενικωτέρας ἰδέας, ἀποθνήσκων ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς ἀναληφθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐντολῆς, εἰς

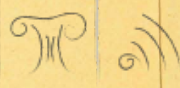
πολλὰ μάλιστα γενικά τῆς νήσου καὶ τοπικά τῆς ἐπαρχίας ζητήματα ἀνεμίχθη μετὰ ζήσεως, συντελέσας ὑπὲρ τῆς καλῆς ἐκβάσεως ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἀξιοτίμων αὐτοῦ τότε συναδέλφων. Ἐν ἐκ τῶν πολῶν ἐνδιαφερόντων τότε τὴν ἐπαρχίαν ἡμῶν ζήτημα, ἦν καὶ τὸ τῆς Πετριτσιῶν σχολῆς. Εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ὁρεῖλεται ἡ συγχώνευσις τῶν τότε δύο σχολῶν, ἐκδοθέντος τοῦ ὑπὸ χρ. 28 Ἀπριλίου 1873 Β. Δ. ἐπίσης καὶ ὁ μετασχηματισμὸς εἰς πλήρες γυμνάσιον, περὶ οὗ καὶ ὑπέβαλε τὸ σχετικὸν σχέδιον νόμου, ὅπερ εἰ καὶ μὴ συζητηθὲν ἔνεκα ἐπελθούσης ὑπουργικῆς κρίσεως, παρέσχεον οὐχ ἤ-τον ἀφορμὴν εἰς μέλλουσαν καὶ τελεσφόρον ἐνέργειαν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλά ἐμερίμνησεν ὁ ἡμέτερος συμπολίτης, καθ' ἃ λεπτομερέστατα ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκτενεῖ καὶ εὐθαρσεί πολιτικῇ του δημοσίᾳ ἢν ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1874 κατ' Ἰούλιον. Σπουδαίαν πρὸς τούτοις παρέσχεον ἐκδούλευσιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, κληθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Μ. Πατριάρχου Νικοδήμου, διοτρίψας δεκατετράμηνον, μετέπειτα δὲ διορισθεὶς νομικὸς σύμβουλος παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις Ἐξάρχῳ τοῦ Παναγίου Τάφου. Πολλὰ ἐκανόνισεν περισπούδαστα ζητήματα, καὶ συνέστησεν ἐπισημονικωτέραν καὶ ἐθνικῶς λυσιτελεστέραν τὴν τῶν πλουσίων τοῦ Θρόνου εἰσοδημάτων διαχειρίσιν καὶ διεύθυνσιν, ἐφ' ᾧ καὶ πολλῶν ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν τιμῶν, ἀμειψθεὶς μάλιστα γενναίως. Ἀλλ' ἡ κυρία ἀπό τινων ἐτῶν ἀσχολία τοῦ ἀνδρὸς, πικρὰ τῆς υγείας τὸ ἀκροσφωλὲς καὶ τὰς πολλὰς βιωτικὰς περιπετείας, ἦν ἡ περὶ τὴν πάτριον καὶ μάλιστα τὴν νεωτέραν ἱστορικὴν ἀφοσίωσις. Ἐν Ἑσπερίᾳ πολλὰς εὖρεν ἀγνώστους πηγὰς ἱστορικῶν εἰδήσεων, δι' ἐρευνῶν εἰς διπλωματικὰ ἀρχεῖα καὶ βιβλιοθήκας, ἐκ τούτων δ' ἐμόρφωσε ἀκριβεστέρην ὡς οἷόν τε γνῶσιν γεγονότων καὶ προσώπων, καὶ ἐπέτατο πλείων περὶ τὴν ἀσφαλεστέραν διάγνωσιν τῶν ἰ-

στοικῶν πηγῶν, ἰδίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. Ἔχον μνημονικὸν ἐξαιρετικὸν καὶ λόγων εὐροϊαν, ἐξέθετεν εὐχερῶς καὶ συστηματικῶς καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν συμβεβηκότων, ἐκ τῆς πολυτοῦς δὲ ἐν Ἀθήναις διαμονῆς του, ἔνθα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἔζων ἔτι ἀγωνισταὶ καὶ πολιτικοὶ τῆς ἐπαναστάσεως, διασῶζοντες ἐν τῇ μνήμῃ ἢ ἐν ἐγγράφοις πληθὺν ἀνεκδότων καὶ λεπτομερειῶν, ὁ Πυλαρινὸς κατάρθωσε νὰ ἀποθησαυρίζῃ ἐκ τῆς μετ' ἐκείνων κοινωνίας, πολλὰ τὰ ἄγνωστα καὶ χρήσιμα εἰς ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν γεγονότων καὶ προσώπων, μορφώσας οὕτως ἐν τισὶ ζητήμασιν, ἰδέας καὶ πεποιθήσεις ἄλλας ἢ τὰς κρατούσας, αἱ μετὰ παρεξήσεις ἔλεγε καὶ ἔγραφε, εἰ καὶ ἦταν ἐνίοτε δυσμενεῖς κατὰ γνωστῶν φιλελλήνων καὶ ἀρχηγῶν, καὶ οὐχὶ σπανίως ἀλλόκοτοι καὶ προκατειλημμένοι προκειμένου περὶ ξένων ἐπιρροῶν. Εἰς τὴν ἱστορικὴν του ὁμῶς ὅπως δὴ ποτε εὐρυμάθειαν, τὴν εὐτολμίαν τῶν κρίσεων, τὴν περὶ τὸ γράφειν δεξιότητα, εἰ καὶ τὸ ὕφος του πολλάκις στρυφνὸν καὶ σκοτεινὸν, ἀποβλέψαντες καὶ οἱ ἐκδόται τοῦ πρό τινος συμπληρωθέντος μεγάλου Ἑλληνικοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ, κ. κ. Βάρτ καὶ Χίρστ, ἀνέθηκαν αὐτῷ τὴν ἐκπόντησιν πολλῶν ἄρθρων ἀφορώντων εἰς πρόσωπα τοῦ ἀγῶνος, βιογραφίας συγγρόνων πολιτικῶν καὶ φιλελλήνων, καὶ εἰς τὰς ἱστορικὰς τῆς Ἑπτανήσου τύχας. Ὁ πολυῖστωρ συμπολίτης, λυπηρὸν ὅτι ἀφῆκεν ἀτελεῖς ἐκτενὲς ἱστορικὸν ἔργον, οὗ ἐπελάβετο ἀπὸ τινῶν ἐτῶν, οὐδὲρ ὁμῶς ἡ κλονισθεῖσα υἰγεία του δὲν τῷ ἐπέτρεψε τὴν περᾶταισιν, ἐστὶ δὲ τοῦτο *Λεξικὸν ἱστορικὸν κατὰ νεώτερον σύστημα* τῆς καθ' ὕλην κατατάξεως ἐθλίβετο δὲ λίαν ὁ μακαρίτης καὶ ἔνθακρος σχεδὸν ἐπάλει ἡμῖν περὶ τῆς μεταιώσεως πολυετῶν κόπων, ζήλου καὶ δαπάνης. Ἀφῆκεν ὁμῶς σχεδὸν πλήρες, τὴν ἱστορίαν τοῦ Κοινωνικοῦ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἔργον ἐκτενὲς, μακρῶν μελετῶν ἀπαύγασμα, ὅπερ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, ὡς δι' ἐλπίδος ἔχομεν, δὲν θὰ ἀφίτωσιν ἀδημοσίετον, ὡς τὸ τρανώτερον δᾶγμα τῆς περὶ τὰ κοινωνιολογικὰ πολυμαθείας τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὡς μελέτημα χρησιμώτατον εἰς τοὺς περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πολιτισμῶν καὶ τὰ οἰκονομολογικὰ ἀσχολουμένους, καθ' ἃ ὁ ἀείμνηστος, εἰ καὶ φύσει μετριόφρων καὶ ἥμιστα περιαιτολόγος μετὰ πεποιθήσεως ἀδόλου ἔλεγεν ἡμῖν.

Πολλὴν αἰσθάνομαι τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον ἄνδρα. Οἱ τελευταῖοι μῆνες τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς του, ἐγένοντο δι' ἐμὲ πολῦτιμοι καὶ ἄλυστοι ἐν τῇ μετ' ἐκείνου ἀναστροφῇ. Πολλὴν, ὁμολογῶ, ἔκαρπώσαμην τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν πολυμαθείαν, τὴν κρίσιν καὶ πείραν αὐτοῦ. Ἐτοιμος πάντοτε εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν μου ἀπαριῶν, διετράνου θερμότατον ζῆλον, ἵνα φανῆ χρήσιμος εἰς τοὺς τῶν γραμμάτων ἐργάτας. Δι' ὅλων ὁμῶς αὐτοῦ τῶν λόγων οὐς συνήθως περιέστρεφεν εἰς τὰ παρόντα ἐθνικὰ ζητήματα, ὑπεφαίνετο μελαγχολία καὶ ἀπογοήτευσις. Ἐτίθετο ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ, βλέπων ἀκατάσχετον καὶ δεινοουμένην ὁσημέραι τὴν πολιτικὴν ἀκολασίαν, καὶ μετ' ἄλλους πατριωτικοῦ ἤγετο εἰς συμπεράσματα θλιβερώτατα περὶ τῶν τυχῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀπαισιοδοξία καὶ προκατάληψις κατελάμβανε τὴν ψυχὴν του, εἰς πᾶν ὅ,τι ἤκουε διενεργούμενον ἢ σκοπούμενον καὶ ἔχαιρεν, ὡς μοι ἔλεγεν ὀξυμῶρως, ὅτι κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἵνα μὴ ἴδῃ ζῶν τὴν ἐθνικὴν πανωλεθρίαν, τοὺς σοβαροὺς δὲ τούτους λόγους συνώδευεν ὁ ἀγνὸς πατριώτης μετὰ βαθέος στεναγμοῦ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 Εἰς τὰς κοινωνικὰς αὐτοῦ σχέσεις, ὑπῆρξεν ἐπίσης ὁ μακαρίτης ἀπολύτως φιλοδίκαιος, εὐγενὴς, φιλοδίκαιος, εὐλαβὴς καὶ ἀπολύτως ἀμετακίνητος.

λος, ευαίσθητος και καρτερικώτατος· πιστός δὲ εἰς τὴν πα-
τριον θρησκείαν, ἔλαβε τὰ ἀχραντα μυστήρια, καὶ ὡς ἀλη-
θῆς χριστιανὸς καὶ φιλόσοφος μετὰ σοβαρᾶς γενναιότητος
ἀντεμετώπισε τὸν θάνατον.

Τοιοῦτος, φίλοι συμπολίται, ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ ὃν προ-
πέμπομεν σήμερον εἰς τὸν τάφον. Μετὰ πολλὰς βιωτικὰς
περιπετειὰς ἐν τῇ ξένῃ, μετὰ μακροχρόνιον ἀπουσίαν ἀπὸ τῆς
πατρίδος ἐστίας, μετὰ πολλὰς πικρίας καὶ ταλαιπωρίας,
τοῦτο μόνον τὸ εὐάρεστον κατορθώσας, καθ' ἃ ἀγωνίων ἔ-
λεγεν ἡμῖν προχθές, μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως καὶ χαρᾶς
ἅμα, ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατριον γῆν, ἵνα συνταφῇ καὶ
συγκοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον μετὰ τῶν προγόνων καὶ συμ-
πολιτῶν του. Τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ λοιπὸν τούτου πολίτου,
πατριώτου καὶ λογιωτάτου ἀνδρὸς ἀποχωριζόμενοι σήμερον
ἐκφωνήσωμεν. « Γαῖην ἔχεις ἐλαφρὰν, αἰωνία σου ἡ μνήμη
ἐρίτιμε ἄνερ Ὁθων Πυλαρινέ. »

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ι Α Κ Ω Β Α Τ Ε Ι Ο Σ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

Π. Π. ΗΓΟΛΛΥΣ

